

MENTOU MISTER AR GROAZ

En un doare kaer-meurbet e tispleg Sant Paol peseurt muzulioù en deus Mister ar C'hrift : "Bezit gwaziennet er garantez ha diazezet start warni, evit gallout kompreñ gant an hell Sent petra eo al ledander, an hirder, an uhelder, an donder, hag anavezout karantez ar C'hrift" (Eflez. 3, 18-19). Evit kompreñ gwelloc'h testenn an Abostol e rankomp tostaat anezhi, ouzh arroudou all eus an Testamant kozh : "Piw a c'hell tizhout, eme levr Ben Sirac'h, uhelderioù an neñv, ledander an douar, donder an islonk ? Ha piw a c'hell mont e-barzh furnez Doue ? "(Ben Sirac'h 3, 3-4). Ha c'hoazh an destenn-mañ eus Yob (2, 8-9) : "(Parfeter an Hollc'halloudek) a zo uheloc'h eget an neñv ... donoc'h eget an ifernieù ... hiroc'h eget an douar ha ledanoc'h eget ar mor".

Mister ar C'hrift a zo furnez Doue, ar mister en deus divizet a holl viskoazh en e garantez, hag a ro he ster d'an hell grouadelezh.

En un oberenn laket war ane Oikoumenies Trikka, ur skrivagner gresianek eus ar Gvet kantved, e kaver ur bajenn gaer-kenañ, a c'hellife bezañ un diverradur eus un homelienn bet savet gant Sant Yann Genoù our ha kellet hizlo. Diwar-benn testenn al lizher d'an Efexidi, 3, 18, e re an diskleriadurioù-mañ : "Hirder ar mister-se eo bezañ bet rakwelet a holl viskoazh ; e ledander eo en deus talvezet evit an hell, arack aL Lezenn, dindan aL Lezenn, goude aL Lezenn, ken evit ar re vev hag ar re varo, ken evit ar Yuzevien hag ar C'hresianed pe an hell Baganed, evit kement a zo en neñv ha kement a zo war an douar, rak ar C'hrift en deus laket ar peoc'h da ren kenetrezo... E zonter eo en deus ar C'hrift astennet a obererezh mat betek e lec'hioù kuzh an ifernieù ha laket enno e c'halloù degezh

dilavarus da droc'hif, rak eo'n adsevel en e-unan en deus kemeret en e zalc'h ar re a oa dalc'het ha rentet frankiz d'ar brizonidi bet dasprenet gantañ. Uhelder ar mister-se eo erfin m'eo adpignet war an uhel, an Hini a oa diskennet ha m'en deus laket a-us d'an nefvoh, prevaudi hon natur, a-us d'an hell briñselezhoù, galloudezhioù, vertuzioù ha mestroniezhioù". (Oikoumenios : In Eph.III,18 ; P.G. 18. 1209-1212). Evese mar fell dimp kompres mat mentoh mîster ar C'hrist hon eus da welout anezhañ o leuniañ pep tra er bed, ec'honder an istor, evel ec'honder ar c'herfou.

Tadoù an Iliz o deus gwelet e brankou ar Groaz arquez fetis ar soñj-se. Hen displegañ a ra dija Sant Irenaios dindan komzou resis meurbet :"Stag ouzh ar c'hoad, ar C'hrist en deus roet dic'haou evit an disentidigezh degouezhet dre ar c'hoad. Hag o vezañ m'eman Verb an Doue hollc'hhaloudek o leuniañ an hollved gant e vezañs diwelus, e kendalc'h bepred da levezonañ anezhañ en e hell hirder, ledander, uhelder ha donder ... o vezañ m'en deus treset sin ar Groaz war pep tra. Rak un dra reizh ha ret a oa d'an hini a zo en em rentet gwelus e vefe evit degas an hell traou gwelus da gaout perzh en e groaz" (S. Irenaios : Anatadur eus ar prezegerezh abostolek, 34; Patr. Orient XII, p. 773).

Ment kentañ mîster ar C'hrist eo hirder linenn an Istor ez emp bet emmi rakwelet a hell viskoazh evit kaout silvidigezh er C'hrist. Sed ar pszh a ziskler Sant Paol pa lavar :"Hag-en n'emp ket bet dibabet er C'hrist, a-dal arack krouidigezh ar bed, evit bezañ santel ha didapall dirak Doue ? Hag-en n'en deus ket, en e garantez, rakverke ac'hanoemp hervez frankiz e youl vat, da vezañ e advibion dre Jezuz Krist, evit lakaat splann brokusted e c'hras en deus hon laket ganti da vezañ plijus d'e zac'lagad er e Vab mien-havet ?" (Eflez. 1, 4-6)

Sed ar rakdiviz a ro he ster da holl istor ar Grouadelezh betek an deiz diwezhañ . "carvat eo dreñt-holl Istor Nab-den an hini a zo da gompreñ dindan ar skrivenn-se : "Pa oa Doue o verat pri an douar evit ober an den dicoutañ, eme Tertulianus, en devoa dindan e sell ar C'christ, a oa da vezan̄ den en̄ iveau". (Tertul. De Resurr. Carn. VI ; P.L. 2,848 B). Holl istor an Testamant kozh betek ar C'christ eo an diskuliadur war-gresk eus ar pezh a dle bezañ ar esiaz daprener, gant rakpatromou lerc'h ouzh lerc'h : Abel, ar pastor mat ha didamall, lazhet gant treiteuriezh e vreux ; Noe, a sav arc'h ar silvidigezh, skeudenn an Iliz ; Abrac'hām, tad ar bobl nevez ; Melc'hisedek, beleg ar bara hag ar gwin ; Yakob, tad an dacuzek mab, patromou an dacuzek abostol ; Menez, rener ha dieuber e bobl ... Mister ar C'christ eo an hini a zo rakwelet a-dal pennkentañ kreuidigezh ar bed, hag en em astenn b etek ar fin o kasut levezon e pep tra hag e pep unan .

An hollvedelezh-se eus an Dasprenidigezh eo end-eeum ar pezh a lak an Tadoù hag al liderezhoù kozh dindan sin ledander ar Groaz : "O Doue, eme un troparion eus al liderezh bizantat evit gouel ar Groaz, setu kaset da benn komzoù he profeted Isahia ha David pa, lavarent : Dont a ray an holl bobloù, Autroù, hag hec'h azeulin a raint Rak setu m'emañ ar bobl leun gant ho kras, o Deus mat, en ho porzhioù, e Jeruzalem. C'hwi hag hec'h eus gouzañvet ar Groaz evidemp ha roet dimp buhez gant ho tasorc'h, gloar deoc'h-eñ'hwi : Aes awalc'h e vo komprenet ledander ar Groaz eus jestr ar C'christ e tigerial e sw+ziwrec'h en e sakrifis hag o c'hervel an holl da gouniañ d'e garantez :"Astenn a ra o zaouarn war ar Groaz, eme Kirilloz Jeruzalem, evit kemek en e zalc'h harzoù pellañ an douar ; rak ar Golgota a zo kreiz an douar. N'eo ket me a lavar kement-se, met ar Profed : Sevenet ac'h eus ar silvidigezh e kreiz an douar

Rent ar Groaz 4

(salm 73) ". (Kirilloz Jeruzalem, Katekiserez 13,28 ;P.G. 33,805 B)

Met aez awalc'h iveau e vo gwelet mentoù ar Groaz o'n em zisplegaf evel a-blaen war an douar, hag o o'hervel endro, ar peblou disrannet gant ar pech'ed d'en em gaout endre eus ar pevar avel, unanet er C'hrist. Evelise eo diougan Isahia a zeu da wir :Eus ar Sav-Heol e vodin ac'hancout. D'an hanternoz e lavarin :Rent anezho, ha dy'ar C'hreisteiz ;N'e mir ken : (Isahiar 43,56). Hag hon ilizou kozh e broioù ar C'hornog pa gement stumm ar Groaz a felle dezho bezañ un arouez sakr eus kenstrolladeg an holl vroadou hag an holl voudou er C'hrist.

Met en tu-hont da se ez eus ar mentoù a serzh, o tiskenn abetek e donderiou ar mare, hag oc'h adsevel en uhelaiñ ar Vuhez. An diskenn-se bro an Ankou eo an hini a lid ofis Pask o kanan tric'h ar C'hrist war nerzhieù ar gwall. Dieubet en deus ar re varc a c'hortoze e zonedigezh adal Adam betek Yann Vadezour, digoret en deus dezho gweledigezh dremp Doue, ha roet da gorfoù an holl surentez da zasorc'h int-ivez eus dalc'h an deñvalijenn. Ha bremañ kement den a ziskenn er boñu hag er mare a gav eno ar C'hrist, ar c'hras hag an daspres, prest da dalvezout evitañ gant m'en em zigore da vadelezh Doue.

Met adsevel a ra ar C'hrist goude mervel : e zasorc'h hag e bignidigezh a c'houenne ma tiskennfe d'an izelañ evit sevel d'an uhelaiñ. "Petra zo eta m'eo pignet d'an nec'h, eme Sant Paol, nemet e oa diskennet da gentañ betek izelañ an douar ? An hini a zo diskennet inngeskant eo an hini a sav endro a-jus d'an holl nenvoù, evit leunies pep tra". (Eflez. 4,9-10). Pignat a ra goude bezañ leket da vont betek e Dad, leunder e veñleudi, emro e natur-den da holl-voudlezh Doue. Ar bed holl eo an hini a sav gantañ ha drezañ war-du

meurded an Tad ; ha bed an Aeled sachet ives war un dro en em gav uhelact. Korioù an holl C'halleoudou a gan d'e ambroug met mont a raiow en tu-hont dezho, rak Doue en deus roet dezhañ galloud a-us da bêp galloud, "o tasenc'hif anezhañ eus a denez ar re varc, hag ouzh e lakaat da azezañ en neñvoù, a-us d'an holl brinselezhou ha galloudou, vertuzioù ha mestroniezhou, a-us da gement anoc a c'hell bezan roet n'eo ket hepken er bed-mañ met er bed da zont" (Afefz. 1, 20-21).

Kement a zo eus mister ar Groaz en em gav aroueziet splann er Vennigadenn vras roet ei liderezh bisantat, da zeiz Gouel ar 14 a viz gwengolo, e dibenn ar matinezou. Ar beleg, pe an eskob, goude bezaf ezañset ar Groaz laket war an daol kinklet gant bleunigù, a gemer an zhi, hag c'n em dreñ war-du ar Sav-heol, en ur jestr gorzek meurbet, e tiskenn ganti betek an douar evit he sevel endro a-us d'e benn d'an uhelact. E-pad keit-se e vez kanet kant gwech ar C'hiriec eleison. Kement-all a ve graet peder gwech c'hoazh, ar beleg e treñ war-du ar C'hreisteiz, ar C'hizh-Heol, an Hanter-noz hag adarre war-du ar Sav-Heol, penn-kentañ ha diwezh an holl visterioù. Ha pep tro e vez kanet kant gwech Kirie Eleison. Galvaden fromus da drugarez ar C'hrist, dieuber e dud gant ar Groaz, esper an holl bobloù en e enkreziou hag en e foanicù a-dreuz an holl amzeriou Nab-den e c'houlenn sklerijenn ha silvidigezh, evit adsevel eus ar pec'hed betek leunder ar vuhez.

AROUENZ AR GROAZ

An Oferenn eo ar C'christ. An templ anezhi eo ar C'horf-se a zo bet ganet eus ar Were'hez Vari, hag a zo bet adsavet dindan tri devezh. He linennou-merzh eo misterioù buhez ar Beleg meur Jezuz. He mentadurioù, he frammadur a zo mister ar Pask, da lavaret eo ar Groaz, sin a anoaz hag a drec'h.

Ar mentadurioù-se eo ar re a ra St Paol meneg anezho en e lizher d'an Ifezidi. "Me Paol, emezañ, an eus ar c'hras da lakaat en sklerijenn, ar beelkerezh ar mister ... evit diskouez splann dre an Iliz furnez loue liesstumm meurbet ... evit kompreñ gant an holl Sent petra eo al led hag an hed, an uhelder hag an donder anezhañ". (Eflez. 3,18).

An uhelder : eus an donañ eus an douar betek penn uhelder an nenvou, e sav evel un a hel a silvidigezh, gwezen ar vuhez, o kas ganti war-du tron an Tad, an holl grouadelezh mestroniet gant an den. Ar Groaz eo an uhelder a silvidigezh, ar wezenn a vuhez, abaoe m'he deus servi jet da Jezuz da ginnig d'E Dad ar grouadelezh kemeret gantañ da bried, ha m'eo bet skuilhet warno gant an Tad pinvidigezhioù e glod. Ar puent-se a gevre an douar hag an neñv, eo Jezuz ar Beleg-meur a ro dimp galloud antren e Santual ar santualioù, e templ Jeruzalem al laezioù, e-barzh bodadeg an Aeled (sell, ouzh al lizher d'an Hebrew). Al linenn-sav-se eo an hini a ro dimp e pep lidadur kemer perzh e liturgiezh an neñv remet gant ar C'christ trec'her, al linenn-se eo mentadur ar stumm-gouel.

An donder : Evit reññ dimp ar vuhez endro eo bet ret d'ar lab diskenn war an douar, hag a dreuz d'ar maro ha pec'hed an dud, betek ar pep donañ eus bro an Ankou. O tiskenn e-barzh ar maro, ar C'christ a zegas sklerijenn war an deau, hag a c'honez an trec'h war ar maro. Dieubet omp gantañ eus teñvalderioù an anoaz. Ar mentadur-se eo a ro da bep oferenn ar stumm dramael, o reññ dimp kemer perzh e gloaz Pasien ar C'christ lidlazhet, evit pardon ar pec'heoù.

Al led hag an hed : Kreizenn ar Groaz eo sakrifis unanel ar C'christ. Roue ha kreizenn pep karantez. Brankou ar Groaz, eo e astennidigezh war an hellved, aedzeuz an ec'honder hag an amzer. Karantez ar C'christ o'n em skuilhaf war an holl dud, dre ar c'hras hag o c'hayel anezho d'an unvaniezh en Iliz, evit en em reññ gantañ da garantez an hevelep lad en neñvou.

Ar Groaz eo gant he fevar muzul, ar mister, da lavaret eo diverradur mister ar Grouadelezh mentet gant an niver pevar, diverradur ha sin ar mister a vadelezh diskuliet d'an dud e Jezuz Krist, mentadurioù ar C'christ en e leunder, mentadurioù templ an Iliz, mentadurioù buhez ar C'christ en e leunder, mentadurioù er spi, ar garantez. Diverradur ar mister hellvedel. Drama ha gouel, sturm ha trec'h, tremen dre ar gouelec'h evit antren en douar ar bronresa. Krouadelezh kentañ, krouadelezh nevez Pask ar C'christ, betek ar greuadelezh peurbad : pa zeuio ar Salver evit an deiz diwezhiañ e paro ar Groaz en neñvou.